

ного утримання за спрощеною схемою виходячи із середньозваженого місячного розміру видатків за попередній рік.

Також необхідно зазначити, що якщо служба замовника з експлуатаційного утримання є одночасно і службою замовника з нового будівництва, реконструкції, капітального та поточного середнього ремонтів автомобільних доріг, то фактичний річний розмір витрат на утримання служби замовника з експлуатаційного утримання не може перевищувати різницю між загальною сумою видатків, що передбачена затвердженим кошторисом видатків служби замовника та фактичною сумою відрахувань на утримання служби замовника, що передбачені в главах 10 ЗКР усіх об'єктів нового будівництва, реконструкції, капітального та поточного ремонтів автомобільних доріг

Висновки

Ураховуючи трансформаційні процеси, що відбуваються в Україні, в найближчій перспективі за рахунок запровадження нових механізмів управління в державному секторі можна підвищити ефективність використання фінансових ресурсів. Зокрема, запровадження нових підходів до розподілу фінансових ресурсів на виконання суб'єктами господарювання функцій з утримання автомобільних доріг дозволить забезпечити ефективне управління автомобільними дорогами загального користування в умовах ринкової економіки.

Список використаних джерел

1. М 218-03449261-614:2007 Методика розрахунку коштів на утримання Служб автомобільних доріг для здійснення ними функцій Замовника при будівництві та ремонті автомобільних доріг загального користування.
2. М 218-03449261-439:2006 Методика розрахунку коштів на утримання Служб автомобільних доріг в Автономній Республіці Крим, м. Севастополі і областях для забезпечення ними управлінських рішень з експлуатаційного утримання мережі автомобільних доріг.
3. Наказ Міністерства інфраструктури України та Міністерства фінансів України від 21.09.2012 №573/1019 «Про затвердження Методики визначення обсягу фінансування будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг та нормативів витрат, пов'язаних з утриманням автомобільних доріг».
4. Про Положення про Державне агентство автомобільних доріг України: Указ Президента України від 13.04.2011 №456/2011. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/456/2011.
5. Розпорядження Кабінету Міністрів від 20.08.2008 №1096 «Про схвалення Концепції реформування системи державного управління автомобільними дорогами загального користування».
6. СОУ 42.1-37641918-085-2012 «Правила визначення вартості робіт з експлуатаційного утримання автомобільних доріг загального користування, мостів та інших транспортних споруд».

УДК 334.784+303.4:303.113

д.е.н., професор кафедри міжнародного обліку і аудиту, Київський національний університет ім. Вадима Гетьмана, І.І. БОГАТИРЬОВ,

к.е.н., доцент, докторант кафедри міжнародного обліку і аудиту, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Системоутворюючі фактори фінансового механізму корпорацій: світовий досвід

У статті розкрито особливості поняття фінансового механізму корпорації. Обґрунтовано системоутворюючі фактори фінансового механізму з позицій досягнення рівноваги в процесі стратегічного розвитку. Обґрунтовано необхідність вдосконалення фінансового механізму корпорацій.

Ключові слова: фінанси, фінансовий механізм, стратегічний розвиток корпорацій.

А.Ю. БЕЛЕНЬКИЙ,

д.э.н., профессор кафедры международного учета и аудита, Киевский национальный экономический университет им. Вадима Гетьмана, И.И. БОГАТЫРЕВ,

к.э.н., доцент, докторант кафедры международного учета и аудита, Киевский национальный экономический университет им. Вадима Гетьмана

Системообразующие факторы финансового механизма корпораций: мировой опыт

В статье раскрыты особенности понятия финансового механизма корпорации. Обоснованы системообразующие факторы финансового механизма с позиции достижения равновесия в процессе стратегического развития. Обоснована необходимость совершенствования финансового механизма корпораций.

Ключевые слова: финансы, финансовый механизм, стратегическое развитие корпораций.

O.Yu. BILENKIY,

doctor of economics, professor of International Accounting and Auditing Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, I.I. BOGATYREV,

Ph.D., associate professor, doctoral student in international accounting and auditing Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

The factors of the corporation financial mechanism: the world experience

The article reveals the features of the concept of the financial mechanism of the corporation. System factors justified the

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

financial mechanism from the perspective of achieving a balance in the process of strategic development. The necessity of improving the financial mechanism of the corporations is justified.

Keywords: finance, financial mechanism, strategic development corporations.

Постановка проблеми. Діяльність корпоративного сектору економіки супроводжується утворенням великої кількості внутрішніх і зовнішніх фінансових і організаційних зв'язків, що вимагають специфічних методів і прийомів управління ними. Незважаючи на значний прогрес у створенні механізму управління корпоративними фінансами, всі його елементи функціонують з недостатньо високим ступенем ефективності. Як з позиції вибору стратегії, так і з урахуванням вдосконалення менеджменту особлива увага в рамках сучасного етапу реформ приділяється управлінню фінансовим механізмом. Корпораціям притаманний найбільш широкий спектр функцій і методів фінансового менеджменту, але, як і будь-який процес, він вимагає постійного вдосконалення. Посилення дієвості такого фінансового механізму виступає ключовою детермінантою інтенсифікації темпів господарської діяльності корпорацій, а також особливою підвалиною вирішення сучасних проблем їх економічного розвитку.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Фундаментальні основи фінансового механізму корпорацій закладені у працях зарубіжних економістів А. Гроппеллі, П. Друкера, Р. Манна, Е. Майєра, Ф. Котлера, А. Кульмана, М. Колчина, Е. Нікбах, Ж. Перара, М. Портера, П. Самуельсона, Х. Фольмута. Наукові пошуки у цьому напрямі висвітлені в сучасній вітчизняній економічній літературі, зокрема у працях М. Артус, В. Аранчій, О. Бандурка, М. Білик, І. Бланка, С. Довбня, Я. Дьяченка, В. Євтушевського, І. Зятковського, О. Ковалюка, М. Крупки, Г. Кірейцева, М. Коробова, В. Опаріна, О. Онисько, Г. Партин, А. Поддєрьогіна, В. Плиси, Н. Поліщук, О. Павловської, А. Турило, В. Федосова, С. Юрія та інших авторів. Проте аналіз сучасної літератури свідчить про перевагу в теорії і практиці фрагментарного аналізу та вибіркового підходу, недостатність теоретичних досліджень з ключових питань формування і розвитку фінансового механізму корпорацій.

Мета статті полягає в уточненні поняття фінансового механізму корпорації та обґрунтуванні системоутворюючих факторів з позицій досягнення рівноваги в процесі стратегічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Розвиток економічної думки сприяє еволюції теорії фінансів, в якій не існує єдиного визначення фінансового механізму. Щодо ідентифікації сучасного визначення фінансового механізму як об'єкту наукових досліджень, то полеміка у цій сфері не вщухає й досі і, на думку окремих авторів, не припиниться ніколи. Основним аргументом щодо цього є іманентні властивості цього феномену. Водночас проблема чіткого виокремлення дефініції є надзвичайно важливою, адже потребує відповідної регламентації для управління фінансами.

Одним з перших досліджень у цьому аспекті є монографія М.А. Пессель, де фінансовий механізм визначається як «сукупність методів, за допомогою яких виявляється дія економічних законів» [1, с. 23]. Однак у даному визначенні не конкретизовано економічні закони, що визначають фінансовий механізм. Крім того, декларується, що фінансовий механізм представлений лише сукупністю методів, що наперед об-

межує ступінь його впливу на фінансові кошти. Цих недоліків позбавлене визначення Г.В. Базарової: «Фінансовий механізм – складова частина економічного механізму управління народним господарством. Це сукупність форм і методів організації фінансових відносин та їх використання в інтересах розширеного відтворення» [2, с. 17]. Однак йому притаманні інші наукові прогалини: зокрема, не вказано, хто є суб'єктом і об'єктом фінансових відносин, хто буде використовувати дані методи і форми їхньої організації; дія фінансового механізму обмежена тільки умовами розширеного відтворення, що дещо звужує глибину проникнення фінансового механізму в різноманіття фінансових відносин.

Визначення А.Ю. Козака хоча і вводить суб'єкт і об'єкт фінансів як учасників фінансових відносин, на жаль, першорядну роль в їхній реалізації відводить державі, а не організації як ланці економічної системи [3, с. 125]: «Фінансовий механізм – це засіб впливу суб'єкта на об'єкт фінансової системи, зовнішня форма прояву практичної реалізації функції фінансів. Фінансовий механізм можна представити і як сукупність різних форм і методів використання державою фінансів з метою забезпечення реалізації відповідної фінансової політики в рамках економічної системи».

В.Д. Базилевич та Л.О. Баластрик пропонують таке визначення: «Фінансовий механізм – це сукупність економіко-організаційних та правових форм і методів управління фінансовою діяльністю держави у процесі створення й використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, господарських суб'єктів і населення» [4].

Критично проаналізувавши існуючі позиції, приходимо до висновків, що досить вдало використовує системний підхід І.Т. Балабанов [5, с. 29], який трактує сутність фінансового механізму як системи дії фінансових важелів, що виражається в організації, плануванні і стимулюванні використання фінансових ресурсів, включаючи в його структуру п'ять взаємопов'язаних елементів: фінансові методи, фінансові важелі, правове, нормативне та інформаційне забезпечення. Разом із тим більш виправдано використовувати «способи впливу» замість «дії фінансових важелів», не обмежуючи при цьому рух фінансових потоків тільки використанням фінансових ресурсів. Крім цього, доцільно у структуру фінансового механізму включити і суб'єкт управління (фінансові органи), як раз і який реалізує дію фінансового механізму, що стимулює рух цієї системи.

Схожі трактування сутності фінансового механізму слід відзначити у В.М. Родіонової і Л.А. Дробозиной [6, с. 60; 7, с. 90], які розуміють під ним сукупність способів організації фінансових відносин, включаючи їхні види, форми і методи, що утворюють «конструкцію фінансового механізму», яка приводиться в рух шляхом встановлення кількісних параметрів кожного його елемента. Кількісні параметри та різноманітні способи їх визначення є найбільш мобільною частиною фінансового механізму, вони частіше піддаються коригуванню і відчутно реагують на зміну умов виробництва.

Н.С. Пермякова вказує, що «Фінансовий механізм корпорації це сукупність фінансових умов її діяльності, встановлених на певний момент часу, а також набір інструментів, методів, прийомів і контрольних показників з формування та розподілу доходів, управління активами та пасивами, службовців засобом збереження фінансових результатів та досягнення цілей фінансового управління корпорації» [8]. При цьому фінансовий механізм створює правила і принципи взаємин у внутрішньому середовищі компанії і із зовнішнім середовищем. Однак при взаємодії із зовнішнім середовищем для компанії стає актуальною небезпека відтоку фінансових ресурсів у зв'язку з ризиковими ситуаціями, що виникають у невизначеності зовнішнього середовища. Залишається додати, що суб'єктом фінансових відносин виступають фінансові органи, а об'єктом – фінансові потоки.

Ефективне управління фінансовими потоками забезпечує фінансову рівновагу корпорації в процесі її стратегічного розвитку. Темпи цього розвитку, фінансова стійкість корпоративної структури у значній мірі визначаються тим, наскільки різні види потоків синхронізовані між собою за обсягами і часу. Високий рівень такої синхронізації забезпечує істотне прискорення реалізації стратегічних цілей корпорації. Рациональне формування фінансових потоків сприяє підвищенню ритмічності здійснення операційного процесу господарюючого суб'єкта. Будь-який збій у здійсненні платежів негативно позначається на формуванні виробничих запасів, сировини, матеріалів, продуктивності праці, реалізації готової продукції, робіт, послуг тощо. У той же час ефективно організовані фінансові потоки, підвищуючи ритмічність здійснення операційного процесу корпорації, забезпечують зростання обсягу виробництва, дозволяють скоротити потребу корпорації в позиковому капіталі, підвищити ефективність використання власних фінансових ресурсів. Управління фінансовими потоками є важливим фінансовим важелем забезпечення прискорення обороту капіталу, чому сприяє скорочення тривалості виробничого і фінансового циклів, за рахунок чого забезпечується зростання генерованого корпорацією прибутку і знижується ризик неплатоспроможності.

Проведене дослідження показало, що найбільш вдалим є визначення фінансового механізму, наведене О.М. Ковалюк «...фінансовий механізм – це система фінансових форм, методів, важелів та інструментів, які використовуються у фінансовій діяльності держави і підприємств за відповідного нормативного, правового та інформаційного їхнього забезпечення, в контексті відповідної фінансової політики на мікроекономічному та макроекономічному рівнях» [8].

Фінансовий механізм сприяє повній і ефективній реалізації фінансами своїх функцій. Він, з одного боку, об'єктивний, оскільки будується відповідно до об'єктивних економічних законів і базується на об'єктивних категоріях, а з іншого боку, носить суб'єктивний характер, оскільки приводиться в дію суб'єктом управління виходячи з його економічних інтересів, які можуть вступати у протиріччя з інтересами інших суб'єктів фінансових відносин.

Фінансовий метод визначається в сучасній економічній літературі як спосіб впливу фінансових відносин на господарський процес. Водночас слід конкретизувати, що фінансовий метод об'єктивно співвідноситься з фінансовими потоками. Фінансо-

вий метод розглядається не тільки як спосіб впливу фінансових відносин на господарський процес (інструмент управління), а й як об'єкт впливу на інтереси суб'єктів фінансового менеджменту (об'єкти управління). Такий підхід дозволяє найбільш повно розкрити зміст даної складової фінансового механізму.

Фінансовий важіль (інструмент) являє собою прийом дії фінансового методу. Різноманітність їх видів припускає виокремлення:

1) первинних інструментів – кредити, позики, боргові цінні папери, кредиторська та дебіторська заборгованість;

2) вторинні (похідні) – фінансові опціони, ф'ючерси, форвардні контракти, відсоткові та валютні свопи.

Особливе місце серед фінансових важелів займають амортизація, податки, податковий кредит та відповідні фінансові методи: прискорена амортизація, податкові канікули, податкове кредитування, використання податкових пільг, оскільки ці важелі і методи є зовнішніми по відношенню до фінансових методів корпорації, та фінансові служби можуть їх використовувати тільки в суворій відповідності із законодавчо встановленими правилами. Отже, фінансові важелі доцільно поділяти на:

– фінансові важелі макрорівня – податки, амортизація, податковий кредит та податкові пільги, які в обов'язковому порядку регулюються законодавством;

– корпоративні важелі – це фінансові інструменти (банківський кредит, прибуток, цінні папери, лізинг, страхування та ін.), використання яких здійснюється корпорацією відповідно до їх доцільністю і ефективністю на основі договірних відносин або ділових звичаїв.

Наступний елемент фінансового механізму – це органи управління, що являють собою складну ієрархічну структуру, пов'язану з важливістю прийнятих рішень. Найчастіше в корпораціях вони представлені фінансовою службою, фінансовим апаратом, фінансовим відділом, фінансовим сектором, основна мета функціонування яких зводиться до досягнення ефективної діяльності корпорації на тлі узгоджених у часі фінансових та інформаційних потоків.

Ще одна важлива складова фінансового механізму, що забезпечує дію системи і опосередковано бере участь в реалізації його впливу на процес фінансових відносин шляхом регулювання корпоративних фінансів з боку держави (законои України, укази Президента, постанови уряду, інструкції, правила, положення, норми та інші), їх коригування з використанням вхідної і вихідної інформації, інноваційного впливу науково-технічного прогресу, кваліфікованого уточнення за допомогою кадрової складової.

Система фінансового механізму – це система концепцій і що впливають з них принципів і методів прийняття рішень, процедур їхнього виконання, сприяє здійсненню стратегій корпорації. Корпорації необхідно здійснити досягнення поставлених стратегічних і тактичних цілей. Тому, на думку Н.С. Пермякової [8], в системі фінансового механізму мають бути об'єднані в єдиний ланцюжок як технологія прийняття фінансових рішень та процедур їх здійснення (аж до розробки і використання необхідних показників результативності корпорації), так і стратегія корпорації.

Таким чином, система фінансового механізму корпорації не може бути зведена до набору інструментів, а передбачає

органічно взаємопов'язане об'єднання принципів підходів і конкретних інструментів. Відсутність такої єдності принципів, з одного боку, і засобів їх здійснення – з іншого свідо веде до застарівання фінансового управління та його відставання від вимог конкуренції. Світовий досвід дозволяє виділити такі основні проблеми в системі фінансового механізму корпорації:

– по-перше, в багатьох системах фінансового управління присутній внутрішній конфлікт між принципами прийняття фінансових рішень та вимогами середовища;

– по-друге, міститься конфлікт між принципами прийняття рішень та механізмами їх втілення в життя.

Перша виділена проблема проявляється в корпораціях, де в процесі становлення фінансового управління не були подолані суперечності підходів до аналізу операцій корпорації і формулювання його мети, завдань, а разом з ними і до вибору необхідного набору інструментів фінансового управління, що виникають між традиційною – бухгалтерською і протилежної їй фінансовою – моделями корпорації.

Другий напрям проблематики в системі фінансового менеджменту корпорації – це системи, що містять конфлікт між принципами прийняття рішень і механізмом їх втілення в життя. В процедурах прийняття фінансових рішень великих корпорацій виявляються внутрішні невідповідності, що знижують ефективність не тільки власне фінансових (рішень про інвестиції, джерела фінансування, про реструктуризацію), а й усіх управлінських рішень. Зокрема, фінансовому менеджменту властивий конфлікт між довгостроковими завданнями розвитку, висунутими перед менеджментом корпорації і інтересами її власників, що виражаються в застосовуваних методах обґрунтування стратегічних варіантів розвитку. Діючи в рамках вірної моделі для аналізу корпорації в цілях фінансового управління, команда управлінців продовжує застосовувати спрощені підходи і бухгалтерські вимірювачі при формулюванні, аналізі та прийнятті стратегії як такої. Виникає неминуча розбіжність між якістю рішень в окремих областях фінансового менеджменту та рішень щодо стратегії корпорації. В першому випадку застосовується фінансова модель аналізу, а в другому – як і раніше, бухгалтерська. Стратегія корпорації прораховується спрощено, а окремі рішення, які повинні були б реалізовувати цю стратегічну концепцію корпорації, навпаки, на базі більш об'ємної техніки та аналітичного апарату.

Висновки

Підсумовуючи вищенаведене, слід зазначити, що фінансовий механізм – спосіб впливу на фінансові відносини корпорації і власне процес управління фінансовими потоками. Разом із тим він є невід'ємною ланкою фінансової політики корпорації в структурі її загального фінансового менеджменту. Торкаючись проблеми забезпечення найбільш повної та ефективної реалізації фінансами корпорації своїх функцій через фінансовий механізм, тобто забезпечення максимальної його дієвості, слід акцентувати особливу увагу на оптимізації складу і структури фінансового механізму корпорації. В значній мірі вирішення цієї проблеми зводиться до встановлення необхідних співвідношень або пропорцій між окремими компонентами фінансового механізму. Запропонована схема фінансового механізму базується на системному підході і заснована на виявленні факторів, впливаючи на які, можливо формувати сприятливі умови досягнення корпорацією рівноваги у процесі стратегічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Пессель М.А. Финансово-кредитный механизм интенсификации общественного производства. – М.: Финансы, 1977. – 224 с.
2. Роль финансов в социально-экономическом развитии страны / Под ред. Г.В. Базаровой. – М.: Финансы и статистика, 1986. – 231 с.
3. Финансы и кредит: Учебник / Под. ред. А.Ю. Казака. – Екатеринбург: МП «ПИПП», 1994. – 630 с.
4. Державні фінанси: Навч. посібник / Базилевич В.Д., Баластрик Л.О.; За заг. ред. В.Д. Базилевича. – К.: Атіка, 2004. – 368 с.
5. Балабанов И.Т. Финансовый менеджмент: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 1994. – 224 с.
6. Финансы / В.М. Родионова, Ю.Я. Вавилов, Л.И. Гончаренко и др. Под ред. В.М. Родионовой. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 432 с.
7. Финансы. Денежное обращение. Кредит: Учебник для вузов / Под ред. Л.А. Дробозиной. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997. – 479 с.
8. Пермьякова Н.С. Совершенствование финансового механизма в крупных корпорациях. Автореф. к.э.н. Иркутск, 2000. – 19 с.
9. Ковалюк О.М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики). Монографія. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка. – 2002. – 396 с.

О.В. ПІСКУНОВА,
д.е.н., доцент, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана,
О.О. ГОРКУН,
аспірант, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Оптимізація посівних площ на основі імітаційного моделювання процесу зерновиробництва

Одним з основних завдань управління агропромисловим підприємством, що багато в чому визначає ефективність його діяльності, є планування структури посівних площ. Запропонована у статті модель дозволяє визначити оптимальну структуру посівних площ за критерієм максимізації прибутку на основі імітаційного моделювання процесу зерновиробництва. Отримана задача оптимізації вирішується за допомогою генетичного алгоритму. Результати практичної реалізації розробленої моделі свідчать про придатність моделі до практичного застосування.

Ключові слова: зерновиробництво, посівні площі, агропромислове підприємство, оптимізація, імітаційне моделювання, генетичний алгоритм.